

A. Gergely András

Egy kaland, de nem csak

Pesti milió, tudóstársaság, mélytitkos kalandesélyek, esendő párkapcsolatok, s még esetlegesebb életremények. Rejtelmes korszak, akárha lehetne a hatvanas évek vége, hetvenesek eleje..., rejtelmes tér, melyben éppúgy megfér világvárosi félnyomor, mint tudásgyári műhely, vagy kiskocsmá és ágybérleti lakás..., meg rejtelmes tudástér is, ahol egzaltált tudorok formálnak valami rejtelmesen mocskos összhatást, átmenetként a nettó mérég és a pszichedelikus lebujszerek között... Valamiképp minden függő, kisszerű és teljességében is szánalmasan mocskos – legyen az belbiztonsági megbízatás, képzetszülte óriásrovar, siralmas kiszolgáltatottság a nemiség partvonalain vagy mocskában... Mítosz, metafizika, valóság és elhallgatás találkozási terében. Kalandözön, visszafogott habozásokkal.

S bár valamelyest ismeretes előttem a Szerző, de tökre nem ilyen formafaragónak látom, ahogyan a kötet indul. Valahol Szerb Antal és Mándy Iván között úszik rendszerint, képzeleti alakokkal, parti-szcénákban, a kommunikatív reprezentativitás röppályáin libbenve. Itt meg oly tömény sodrát hozza a létképtelenségnek, amit csak kevesen – de tónusában halkítottabban, mint Dragomán György, tépettebben, mint Szilasi László, titkosabban, mint Závada vagy Darvasi, Grecsó vagy Gion Nándor. Azonban éppoly professzionalizmussal, mint Parti Nagy, Spiró vagy Krasznahorkai.

Ugyanis Havasréti József újabb regénye, a *Nem csak egy kaland* talán éppoly titokzatos, rejtelmes,¹ mint korábbi kötete, az *Úrérzékeny lelkek*. Érzékenységek, nyomozásféle, bizalmas világok, árulók és kibeszélők, zsarolóan emberi létezők. Tiszta, jócskán hamisítatlan kollektív individualizmus, a megfellebbezhetetlenül önző gén állapotokban, közös magány, elszontyolodott kitérttség, harsány korkihívások, lendületes portrék. Mintha élt volna akkor, s itt élt volna köztünk..., keressük az utcasarok azonosíthatóságát, a jellegtelen presszó saroklámpáját, a lakásszínház Hajasát, a kék öklendést és a borzolt frizurákat, dohánybarna öltönyös ügynököket és blazírt professzort. Mintha-ismerősök. Leírtak, megfilmesítettek, de másként. Underground krimi – vagy csak pszichedelikus bűvárlat életképekkel...? Vadkeleti professzonnal, drogvizsgálatos bérvagányokkal, alternatív metafizikus kérdésekkel, egzisztencialista szociodráma betekerve...? Valahol minden hőse a kaland életérzésében közös, de összességükben nemcsak kalandosak, hanem tévelygők, esetlenségükben is emberiek, tökéletlenségükben is komplexek. Teljes létek az ő léteik, csak a kereső szempont, az értékrend, a pillantásunk becsüli le talán – meg valamelyest az író hangja, ahogy szánalmatlanul, pusztuló pompájukban a végső értelmetlenség vívmányaivá változtatja őket. A megíró, sőt inkább leíró, beavatkozó deskriptív hűvösség – mely még a magyarázat igényével is adós marad, nem csak a sugallatával – szinte rajta ül

1 Havasréti József: *Nem csak egy kaland*. Magvető, Budapest, 2017.

a kötetben. Mégis így teljes, ekképpen eszélyes, „imígyen szóla...” moralitású, képtelenségnek kitett képsorokkal, drogfüggetlen narratívával.

Átkaroló, invitáló szöveg. Megfejtésre érdemes, talányteres, tudásképtelyes. Elegánsan önmaga és más is, a monologizált egyneműség és a magányos dialógusok szakaszainak tónusában mozog felváltva, mint egy résztvevő, megfigyelő, maga is kalandelemző kutató. Ez a titka, a csodafegyvere, a szótárában rejlő sikerkészlete. Helyenként sikamlós készlet, de szánalmasan hiteles. Megejtően bölcs, már-már a tudálékos határán..., pedig csak megértő...

„Nyers és vad küzdelmet látott, de győzelem vagy vereség nélkül végződött, valami ésszel megmagyarázhatatlant.

Komor, durva tömbökre hulló zene bugyborékol a hangszórókból, a basszus erős volt, Vera egész teste remegett a mély hangok alatt. Stroboszkóp villogott; a színpad tere kitágult, a közönség tagjai – megannyi ijedt szellemarc – a háttérbe húzódni látszottak. Vaku lobbant, valaki fényképezett, a stroboszkóp izzó csíkjaival viaskodva. Sok volt a fény, de úgy érezte, hogy ez a fény nem derűs, nem vigasztaló, hanem paradox módon sötét és gonosz, szinte már iszapos; valami rosszindulatú és kifürkészhetetlen akarat mozgatja. Ezt látják azok, akiket vallatnak, gondolta. Hajas a fal előtt kuporgott a földön, meztelenül, ki tudja, mikor és hogyan kerülhetett oda. Talán abban a másodpercben, amikor vaksötét volt...”

Házmasterek világa, agresszív nagymamák és jólelkű iparosok ideje, a belsőleg megosztott, de voltaképpen békésen ócska szocializmus környezeti tónusai, tudósféle fantasztaikkal, anti-amerikanista szakmai göggel, szovjet-szolga csicskahaddal. Látszólag egy múlt világ, nem is családi, inkább már abból is kitollászkodott, lehasználttá kopott, kihalt és életre sem kelthető milió. Fényesedő rendszerdicsőség alján-mélyén az individuális kibontakozásra messze képtelen egyénnel, akiknek jó esetben marad egy dugás, egy jobb autó, valami kegyetlen titok, mely élni sem hagyja békén őket. Az őszinte irigység dül, tarol, rejtett vágyak és nyomorult önkielégülések dacolnak valamely mitikussá pöffeszkedett nagyhatalmi áldásossággal. Mindenki ellen, és senkiért. Vagy tán csakis azokért, akik regénybe szövik majdan mindezt együtt. A visszasejlő David Bowie-albummal, az orosz ügynöksztorival, a prágai hotel-álomképpel, az excentrikus vagy extatikus figurákkal, akik mintha önnön vizsgálati alanyai lennének saját kísérletüknek és lehetetlenségeiknek. Okkult kommunikációkkal, kreatív energiákkal, befolyásolhatóság-kutatással, „termék”-programmal és megfigyeltetéssel, vodka-tónusban és biokémiai örületekkel, Sztálin árnyával és olyan nevekkel-fogalmakkal, melyeket csakis a hetvenes években már éltek tudnak elhelyezni saját és közösségi könyvespolcaikon. Elvágva mindentől, erőszak és fanatizmusok, éhenhalás és rajongás, elvtársi részegség közepette. Egy legyőzhetetlen nép hitében, egy legyőzhetetlen pirula bűvöletében, egy pokolbolygó félelmes vonzaskörében, pszichedelikusan.

Mégsem csak egy kaland. Ott, ahol *„Az emberi élet ingyen volt a szovjethatalomnak. Egy emberi élet nagyjából annyit ért, mint egy zsák szén. De nem is. Kevesebbet, sokkal kevesebbet”* – ott a tudnivalók, ismeretek, hírek, értelmezések is ugyanolyan esendőek, mint az ördögtemplomok falképei, a szublimált valóságosság mentális tájképei, a hitek vagy elkárhozások lenyomatai, a szibériai javasasszonyok gombafőzetei, az ember jövevény voltának gondolkodástörténeten túli jogosulatlanságai. Mert hát mindezek együttesen lakoznak mivelünk, s még csak nem is kaland formájában. Hosszú és fényes, veszélyes és ismeretlen út ez, az Utazóval, a Molekulákkal, a Fénnnyel, a Gonosszal, a mágia és biokémia varázsával, a Rabvárossal, a Végítélettel,

az Indigókék Könyvvel, s végül „az élő kérdéseivel, a halott válaszaival”... Mítoszmániával, a „fekete hús szintetizálásának” varázsgombatudásával, a megismételhetetlen históriával, egy „humanizmus előtti természeti világ” lenyomataival – esetleg tanúival vagy áldozataival.

Bűvösen, közterhes-titkosan megírt könyv... Sokáig csupán a megjelenítő próza visszafogott szikárságával andalít, majd gyorsulással, aztán végsebességgel, végül lassuló fékező-kanyarral. Nem csak egy kaland, de ha az lenne is, mágikusan józan találkozás. Egy másik kalanddal, egy olvasói észjárással, egy befogadói élménytárral. Mítosztalanul. S néhány „kisebb művészettörténeti anakronizmussal”..., miképp a Szerző kivallja.

E számunkat nyomta és kötötte a Print 2000 Nyomda Kft.

print 2000

NYOMDA KFT KECSKEMÉT

6000 Kecskemét, Nyomda u. 8.

Tel.: +36 76 501 240; Fax: +36 76 501 249

E-mail: info@print2000.hu

www.print2000.hu

Folyóiratunk megjelenítését az Emberi Erőforrások Minisztériuma és a Nemzeti Kulturális Alap támogatja.

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Nemzeti Kulturális Alap